

TEKSTAI

PASKUTINIS HELEN BLINKEVIČIENĖS TANGO PARYŽIUJE

...Netyčia visai sutikai Jį Paryžiuj,
Bet tapo Tau artimas Jis.
Buvai Tu su Juo visada pasiryžus,
Tarytum metro traukinys.

Dažniausiai jūs leisdavot laiką ant sofos,
Ravelis. EI Grekas. Dvi žvakės.
Kiniečių poezija. Kelnės. Sofoklis.
Ir liūdnas atodūsis – ak...

Kankino abu disharmonija.
Jis tarė: „Helen“. Tu pašokai tiktai.
Jis pažvelgė gatvėn. Tarei Tu: „Marlonai,
Juk viskas (bet kas tai?) ne taip...”

Ir liks atminty vienas vakaras keistas.
Kavinė. Šešta valanda.
Jis tarė: „Maestro!“ Užgrojo orkestras.
Jis Tau: „Exeusez moi?“ Tu jam: „Da“.

It skriejote jūs ant kavinės grindų
Per tango, aistringom natom parašytą.
Puikus buvo Jis, lyg Marlonas Brando,
O tango vadinosi – „La Comporsita“.

Sugrįžot prie baro. Barmenas išbalo.
Nukrito gėlė ant grindų.
Jis tarė: „Atleisk“, bet sudužo bokalas.
O Tu pasakei: „Vyno. Du“.

Ir knygą atsivertei (Irvingas Šo).
Bet žvakės užgeso staiga.
Jis tarė: „Liubliu“ Tau. Ir tu jį nušovei,
Nes šitaip reikėjo tada...

Ilgai, ak, ilgai poros tango ten šoko,
Ir muzika grojo liūdna...

NEPAŽĪSTAMO ŽMOGAUS LAIŠKAS

Žinau, kad, Pranai, tu rašai į spaudą,
Dėl to siunčiu tau savo laišką šitą,
Kai bus proga, jį žurnale išspausdink,
Skaitytojai patars gal, ką daryti...

Tai atsitiko Krymo sanatorijoje
(Štai parašiau eilutę ir apsiverčiau...).
Per muzikos simfoninės koncertą
Skačiau Diuma, nes buvo prastas oras.

Bet susikaupti kliudė triūbos man ten,
Užskleidęs knygą, atkreipiau truputį
Aš dėmesį į vieną muzikantę –
Ji scenoje kažkokį vamzdį pūtė.

Kada pritildavo kiek vario dūdos,
Girdėdavau, kaip šitas vamzdis švilpia.
Patiko man tos muzikantės būdas,
Kantrybė jos – lyg pakaruoklio kilpoj.

Ir aš dvi valandas sėdėjau kantriai,
O kai nutilo paskutinės natos,
Iš abiejų ausų ištraukęs vatą
Aš nuėjau į muzikantų kambarius.

Tenai, paspaudęs ranką, pasakiau jai –
Gal ir labai tas vamzdis harmoningas
Tačiau gimtojoj mano Žemaitijoje
Kai ima švilpti vėjas – ausys linksta.

Ir taip tariau: važiuojam į kolūkį,
Ant kūdros kranto ten turiu kanoją,
Leghorno vištų pagalbinį ūkį –
Jų tarpe tamsta būtumei pirmoji.

Madingai tariant – tamsta būsi prima,
O vamzdį į šiukšlyną mesk, ir baigta.
Prieš vėją nepapūsi – kas nežino!
Tai kam iš viso pūsti tokį daiktą?!

Bet ji, pažvelgus į mane keistai,
Tik pastukseno smilkiniu pirštu.
Tas veiksmas man pažįstamas seniai,
Tačiau kiekvieną sykį nesmagu.

Deja, pas mus dar dažnas faktas keistas –
Tu siūlai duonos, tau pasiūlo akmenį.
Ir žūsta jausmas nė neišsiskleidęs...
Sudievu, Pranai.
Juozas iš Akmenės.

APYVOKA

MANO NAMAS

„Mano namas vijokliais apaugęs,
Mano namas pušų šlamesy...“ –
Taip dainuodavo žmonės suaugę,
Kai aš mažas voliojaus lopšy.

Metai bėgo, užaugau netyčia,
Jau Main Rido žirgais nebejoju,
Ir, palikęs dūdelę žilvičio,
Išėjau po pasaulį klajoti.

Aš ant kalno buvau ir pakalnėj...
Niekur savo namų neradau.
Neturėjau pagalvės – tik galvą
(Kad tiesa tai – galvos negulda).

Dienomis aš lankydavau kiną,
Stotyse leidau ilgas naktis,
Ir paskyrė man butą likimas:
S. Moniuškos 20–3.

Senas namas visai be vijoklių,
Septyni sandėliukai kieme...
Aš sapnuodavau namą – bet tokio
Neregėjau nė sykio sapne.

Nuo džiovos ar nuo dūmų geltonos
Akys išmuštos... Ausys dėmėtos...
Kursu „Sandėlis-2 – Gastronomas“
Žengia Trio ir pora Duetų.

Čia Žvėrynas. Kaip Šiaurės Žvaigždė jis,
Ir mane registruoja žvaigždynan:
Jau orus sandėliuko vedėjas
Deda antspaudą – stato stiklinę.

Su daina sandėliuko oazėn
Žengia jos... Gal tai dukros Moniuškos...
Ir galva pasiklydusio puškino –
Girdis – dūžta už sienos į vazą...

Uždainuoja Kvartetas po langu,
Dirigentas – po krūmu jazmino...
Bet iš laikrodžio lekia į dangų
Paukštės mėlynos, paukštės – septynios...

Dainos tylą... Bet jie nesiblaško –
Susikaupę praeina pro namą, nes
Labirintais painiais į spec. tašką
Veda juos žilagalvis susaninas.

O po šimtmečio gal iškapstys
Čia koks šlimanas stiklo detalę...
Kas išmano – tam daug pasakys ji,
O kas ne – tepraeina pro šalį...

Juozas Erlickas, *Raštai ir kt.*, Vilnius: Vaga, 1987, p. 162, 164, 177.

VALSTYBES STUDIJA

Tas gruodžio rytmetys išaušta toks pat gražus kaip ir visi kiti po Geležinių Įvykių. Nuo Parlamento dvelkia lengvas pietryčių brizas ir girdėti, kaip praeivių kišenėse šlama doleriai bei kelialapiai.

Tačiau deputatas DT-90 nubunda apimtas nemalonaus, slegiančio jausmo. Širdis daužosi krūtinėje tartum tankas, neapdairiai palindęs po kaustyto krašto apsaugos pareigūno batu. „Kažkas atsitiko, – dingteli deputatui. – Tiktai kas?“

– Aštuonios valandos! – rikteli Tranzistorius. – Skaitome žinias! Kiaušy!..

Deputatas krūpteli, klausydamasis naujasių pranešimų, junta, kaip jį vis labiau ir labiau kausto siaubas, ir pagaliau viską supratęs susmunka ant sofos.

– Izabele! – šūkteli. – Ar nepaėmei mano pažiūrų?

– Vakar išnešiau šiukšles, – atbėga iš virtuvės nusigandusi žmona. – Bet pažiūrų... Ne, aš nemačiau. Bet argi tamsta turėjai, deputate? Kaip jos atrodė?

– Aišku, turėjau! – suurzgia DT-90. – Gerai atrodė. Jeigu nebūčiau turėjęs, iš kur tada šitas? Ir anas! Ir visa tai!

Izabelė persižegnoja ir palenda po lova.

– Ar ne šitos?

– Kvaiša! – rikteli deputatas. – Ar nematai, kad akumuliatorius?

– Ak, Viešpatie, – aimanuoja Izabelė. – Bet gal pats kur nukišai? Gal nepašventintos buvo, ir nelabasis prieš Kalėdas?..

Deputatas nustėręs pasižiūri į žmoną. „Kada ir kur aš ją pirmąsyk sutikau? – bando prisiminti. – Kas mus supažindino?“

– Slaptažodis! – rikteli.

– Ponas deputate, – išblykšta žmona. – Aš tuoj... Valerijooo!

– Tik pirma pati išgerk, – įsako deputatas, liūdnai žvelgdamas pro langą į tolimas. „Nejaugi jų tinklas... Bet iš kur galėjo žinoti, kad aš tapsiu...“

Atsigręžęs staiga čiumpa žmoną už prijuostės.

– Koks tavo antrasis vardas?

– Izabelė Juozapota, – atšlyja žmona. – Kaip pakrikštyta...

– Kur tave pakrikštijo? – pagiežingai nusišiepia deputatas. – Tenai?

„Kažin kur mano dujinis“, – dingteli deputatui. Jis žengia į Mandatų ir Etikos kambarį, tačiau tarpduryje sustoja kaip įbestas. – Juk prieš rinkimus mes turėjom mergaitę!”

– Kas tas toks? – baksteli pirštu į kaladėlėm žaidžiantį mažylį.

– Juozukas, deputate, – sumišusi atsako žmona. „Priešiškos jėgos nesnaudžia“, – topteli deputatui.

– Iš kur jis atsirado? Kas jį iškėlė?

– Argi nežinai, deputate? – parausta žmona. – Juk mudu kartu... Pagal Reprodukcijos Įstatymą... Yra popieriai... Antspaudas... Tamsta toks užsiėmęs...

– Prašom viską čionai, – sako deputatas, užsidėjęs akinius atidžiai išstudijuoja dokumentaciją ir šiek tiek nusiramina.

– Gerai, – linkteli. – Tik ateity pageidaučiau būti informuojamas iš anksto. Beje, kodėl jis kambario viduryje?

– Mažiukas, – paaiškina žmona. – Dar nesupranta. O į kurią...

– Lenk medį, kol jaunas, – burbteli deputatas ir išeina į Ryšių kabinetą. „Per daug įtarus pasidariau... Nervai. Tačiau – į kurią? – susimąsto. – Nieko nebus. Reikia skambinti policijai!”

– Ponas komisare. Pamestos pažiūros, – skundžiasi į ragelį. – Gal radote?

– Kokios buvo jūsų pažiūros? – teiraujasi komisaras.

– Teisingos! – atšauna deputatas. – Prašyčiau neįžeidinėti.

– Ieškosim, – pažada komisaras.

Padėjęs ragelį, deputatas DT-90 išvažiuoja į plenarinį posėdį. „Gal niekas ir nepastebės? – mąsto. – Kiti niekad neturėjo, o žiūrėk...”

Prie Parlamento rūmų įsitvirtinęs ginkluotas piketas. Lozungas šįsyk tik vienas: „Šalin rankas!”

„Šalin, – stabteli DT-90. – Tačiau nuo ko?”

– Tamsta už? – kreipiasi pagyvenusi ponia su kalašnikovu. – Esu šio piketo atsakingoji sekretorė. Mes atstovaujame Žiemkenčių partijai.

„Koks buvo mano požiūris į šitą partiją? – nusigandęs svarsto deputatas. – Pavadinimas sakytum padorus. Antra vertus, slypi ir kažkokia užuomina. Kas jiems nepatinka?”

– Reikia visokių partijų, – sako neryžtingai.

– Vadinasi, manote, kad reikalinga ir Kraujo perpylimo stotis? – nepasiduoda ponia. – O mes kitados balsavom už jus!

„Matyt, ką nors ne taip pasakiau, – nervinasi deputatas. – Viešpatie, kaip blogai be pažiūrų. Kad bent atsirastų iki vakaro. Bet ar gali šito tikėtis iš mūsų policijos?.. O jei pašokčiau į turgų? Sako, ten visko gali nusipirkti. Bet ir kaštuoja tikriausiai...”

– Kraujo perpylimo stotis išplatino pareiškimą, kad po Naujųjų metų prapuls žmogaus teisės ir muilas. Argi į tai niekaip nebus reaguojama?

Deputatas DT-90 kaista ir krūpčioja.

– Reaguojame, kaipgi, – sako. – Negerai, kai kas nors prapuola. „Kad tu pati prapultum, ragana“, – palinki mintyse.

– Mes renkame parašus, – sako ponia. – Gal norėtumėte pasirašyti štai šitą – dokumentą?

Deputatas paima popieriaus lapą ir perskaito: „Reikalaujame, kad nuo sausio 1 dienos Lietuvos Respublikoje būtų įvesta ypatingoji padėtis.”

Deputatui pakerta kojas, ir jis atsiremia į patrankos vamzdį.

„Kokia ypatingoji? – mąsto. – Buvo Maskvos ypatingoji. Bet čia, matyt, ne apie tai. O koks buvo mano požiūris į ypatingąją? Kuom jinai ypatinga? Jeigu pasirašysiu, o paskui atšauks mano įgaliojimus? Ką pasakys giminės ir Europa? O jeigu nepasirašysiu?”

– Mūsų padėtis jau seniai ypatinga. Che che, – bando pajuokauti. – Argi ne taip?

– Vadinasi, pritariat? Gerai.

„Kas gerai? – su didžiausia pagieža galvoja deputatas. – Čia, matyt, provokacija?“
– Dovanokite, man metas balsuoti, – traukiasi. Ponia pastoja kelią.
– Balsuosite už? – klausia, kiaurai verdama skaisčiai mėlynų akių žvilgsniu.
– Aš balsuosiu, kaip lieps mano sąžinė, – bando išsisukti deputatas, tačiau jo balsas išdavikiškai suvirpa.

– Mes tikimės, kad kainos pagaliau bus pakeltos tiek, kiek reikia, – sako ponja. – Rinkėjai – ne makaronų sriuba, o kainos – ne puodo dangtis, kurį reiktų kilnoti kas penkios minutės. Lietuvos pilietis privalo kainuoti tiek, kiek sveria pats.

Deputatui pakerta kojas. Jis susverdėja, tačiau už alkūnės sugriebia kažkieno tvirta ranka.

– Ponas komisaras prašė perduoti, – sako augalotas policininkas.

„Išgelbėtas!“ – tvyksteli mintis. Pagautas jėgų antplūdžio, deputatas stveria paketą, prasibrauna pro spygliuotų vielų užtvaras, peršliaužia minų lauką ir galų gale įsmunka pro duris.

...Tačiau po pietų jį apima gili melancholija.

„Pažiūros aiškiai ne mano, – kremtasi. – Juk vos tik ateina metas balsuoti, man tučtuojau norisi...“

Jis nervingai patraukia rankenėlę, ir paslaptingas vandenų griaudėjimas primena tolimą rinkimų kampaniją, kai taip keistai vaidenosi, jog aplinkui vien broliai ir seserys...

ŠEIMOSDAKTARAS

Nepažįstamo žmogaus pasakojimas

Metų metais trainiojomės apie Darbo biržą, bet kiekvieną rytą laukdavo ta pati ceremonija: lygiai šestą valandą atsiverdavo durys, pasirodydavo Prezidentas ir du patarėjai. Vienas iškeldavo vėliavą, kitas ištempdavo dumplės. Prezidentas užtraukdavo:

– Lietuvatėvy!..

Giedodavo plonai, bet laisvai, nukąsdamas šaknis, tačiau palikdamas galūnes. Mūsiškiai – keli tūkstančiai vargetų iš aplinkinių parapijų – stovėdavo nudūrę galvas.

Paskui trijulė nusilenkdavo ir dingdavo už durų, kurios, žinojome, vėl atsivers tik po dvidešimt keturių valandų...

Tačiau tą rytą buvo kitaip. Kai patarėjas suskliaudė dumplės, Prezidentas pakėlė ranką it laiminantis Kristus.

– Ponai! Noriu pranešti jums džiugią naujieną.

Mūsiškiai krūptelėjo. „Išveš į Panerius ir sušaudys“, – šnibštelėjo kažkuris, ir ta žinia žaibo greitumu apskriejo minią.

– BroLIAI! – sukliko liesas inteligentiškas vyras. – Gelbėkitės!

Bėgti? Kur ten! Kai kurie vos kojas pavilkdavo...

Puolėme ant kelių. Ir bemaž vienu metu, lyg atodūsis, lyg aimana iš tūkstančių įdubusių krūtinų išsiveržė „Marija...“ Dievaži, niekada nebuvo girdėjęs taip galingai, taip šiurpiai skambančios giesmės. Neturiu nei klausos, nei balso, bet neištverčiau: réčiau kaip skerdžiamas, kaip Virgilijus, kaip išprotėjęs.

– Mes, vargstantys žmonės, maldaujam malo-o...

Prezidentas kantriai klausėsi, sukryžiuavęs ant krūtinės rankas. Paskui sušuko:

– Darbo yra!

Širdininkai krito į dulkes. Likę gyvi susižvalgė. Visi, matyt, pagalvojome tą patį: žodis yra ginklas. Tas niekšas nori mus pribaugti. O jis šypsojosi.

– Eidami civilizuotu keliu, toli nenueisime. Jūs neturite darbo, o tūkstančiai vargšų nesulaukia pagalbos. Ištikus nelaimei, policininko ir šeimos daktaro neprisišauksi. Laimei, Vyriausybė rado

išmintingą ir beveik nieko nekaštuojantį sprendimą. Eikite ir dirbkite. Guminę lazda ir pirmosios pagalbos vaistinėle gausite nemokamai.

Nežinau kodėl, tačiau daugelis mūsiškių pasirinko policininko karjerą. O man atrodė, kad pakelti žmogų – garbingesnis užsiėmimas nei spardyti gulintį. Paėmiau vaistinėle.

– Ar bus kokie nors kursai?

– Jokių kursų nebus. Jums pakanka žinoti, kad liga yra tarpinė būsena tarp sveikatos ir mirties.

– Koks uždarbis?

– Medicinos paslaugos pas mus nemokamos. Tai reiškia, kad iš biudžeto gydytojas negaus nieko. Tačiau Vyriausybė daro ir toliau darys viską, kad žmonės sirgtų kuo dažniau. Argi šito nepakanka? Turėkim, ponai, sąžinės!

Toliau jis kalbėjo bendromis frazėmis: „Šiandien jūs išeinate į gyvenimą...“ „Šiandien, kai viskas privatizuota, vienintelis lietuvių turtas – sveikata...“ Bet aš jau nesiklausiau. Apgrabaliuojęs kišenes, neradau nė cento, todėl beveik iš karto pasijutau, anot Kudirkos, daktaras esąs...

...Ir vis dėlto pirmą sykį eidamas pas pacientą jaudinaus. Ką aš žinojau apie ligas ir jų profilaktiką, o tuo labiau – pirmąją pagalbą? Beveik nieko. Kažkada mačiau filmą „Niekas nenorėjo mirti“, bet jo turinys seniai buvo išgaravęs iš galvos. Žinojau, kad geriausias vaistas – žodis, bet giliai širdy slypėjo įtarimas, kad lazda – dar geresnis. Iš paties paciento vargu ar sulauksi pagalbos – daugelis puikiai išmano, kas dedasi Vidurinėj Azijoje, o kas jo nuosavyse viduriuose – ničnieko.

Vos įžengiau į tuos namus, kažkokia moteris stvėrė už rankos.

– Daktare! Jis miršta!

Žengiau ataturpėtas. Kažkodėl buvau įsitikinęs, kad mane, kaip jaunąjį specialistą, kvies – bent jau pirmus tris sykius – tik pas nesunkų ligonį: širdies reikalai, moteriškos ligos (nežinau, ar tai tas pats). Ir tik po to, kai jau turėsiu daugiau įgūdžių, bus galima imtis mirtininkų ir bepročių.

Būčiau apsisukęs ir išbėgęs, bet moteris nepaleido rankos. Tempte nutempė į kambarį, nosin trenkė šlykštus vaistų dvokas. Laimė, užuodžiau ir kitą: keptos – su česnaku ir mairūnais – vištienos. Supratau, kad pasiliksiu, ir atsisėdau už stalo.

Moteris man kažką rodė. Įsižiūrėjęs pamačiau sofą ir ten išsidrėbusį numirėlį. Man pasivaideno, kad jis krustelėjo. Nejučiom surikau ir pašokęs įsikibau į moters sijoną.

– Daktare, – klausė ta, – ar jis gyvens?

Tie žodžiai galėjo reikšti tik viena: numirėlis dar gyvas. Linkstančiom kojom žengiau artyn ir patikrinau pulsą. Jo nebuvo. Tačiau, galimas daiktas, ieškojau ne ten, kur reikia: juk niekada šito nebuvau daręs.

– Ką jis valgė?

– Vištienos.

– Ar dar liko?

Ji linktelėjo. Paprašiau, kad atneštų. Moteris išėjo, o aš atsargiai stebėjau kūną, pasitraukęs keletą žingsnių atgal, mat buvau girdėjęs, kad numirėlis turi papratimą stverti gyvą už kojos. O gal jis ir gyvas? Pulso nėra, bet gal plaka širdis? Ar tie dalykai susiję? Nežinojau. Tačiau net jei širdis sustojus, smegenys kurį laiką dar sukasi, tad velniai žino, kas tokiam gali šauti į galvą.

Grįžo moteris, nešdama lėkštę su geru gabalu kulšies, kuri iš vieno galo buvo apkandžiota, bet kvėpėjo neapsakomai gardžiai.

– Zenonas atsikando... Paskui pakėlė šaukštą ir – aukštelninkas...

„Dievaži, keistas, – pamaniau. – Į šaukštą įsikibęs, aš niekad nepargriūčiau.“ Pasakiau, kad privalau paimti mėginį, ir kibau dantimis į kulšį. Kurį laiką sąmonė tartum išsijungė: nieko nebemačiau, nieko nebegirdėjau.

Matyt, atrodžiau liguistai, nes kai išgraibę lėkštę pakėliau akis, moteris spoksojo į mane išsigandusi.

– Viskas gerai, – burbtelėjau. – Maistas nėra užnuodytas.

– Ar jis gyvens, daktare?

Ko gero, šį klausimą ji uždavė nebe pirmą sykį. Dabar aš atidžiau pasižiūrėjau į tą moterį. Viešpatie, kokia ji buvo graži! Akys mėlynos, veidas išblyškęs, o rankos... Rankos drebėjo. „Ko ji taip nervinasi?“ – nustebau. Jaučiausi sotus ir man norėjosi rūkyti, klausytis geros muzikos ar net pačiam padainuoti.

Ir staiga toptelėjo: bene pati ir bus savo vyreliui ką pakišusi? Buvau girdėjęs, jog dabar dažnai šitaip pasitaiko. Įsivaizdavau, kaip jai neramu, ypač jeigu tai pirmas vyras. Pasakęs, kad gyvens, galėjau tą nelaimingąją visai sugniuždyti.

– Pulso šiuo metu nėra...

Kaip tyčia po tų žodžių Zenonas atmerkė akis ir priekaištingai pažvelgė į mane. Sumišęs ėmiau krapštytis vaistinėleje, plūsdamas save, kad iš anksto neperžvelgiau, ko ten prikrauta. Buteliukas, žirklys, druska, pipirai, plaktukas... Kam visa tai? Žinojau, kad druska dezinfekuoja žaizdas, o pipirai padeda nuo visų ligų. Vis dėlto buvo aišku, kad vaistų mažai. Susinervinau, net rankos sudrebėjo. Regis, buvau apgalvojęs, kaip elgsiuos pas ligonį, kad įgyčiau pasitikėjimą ir klientūrą: kyštelsiu termometrą, paplepėsime apie orą ir sportą, apie moteris ir Lietuvos viziją. Paskui paprašysiu, kad parodytų liežuvį ir piniginę (nebuvo apsisprendęs, katrą pirmiau). O štai stypsau kaip stuobrys ir nežinau, ką daryti.

Laimė, vyriškis netrukus vėl užsimerkė. Iš tiesų sakau: jis man patiko. Lieso, inteligentiško veido, lyg mėnesį būtų marintas badu, o svarbiausia – niekuom nesiskundė. Dievas mato, kad aš norėjau jam padėti. Moteris palietė man alkūnę – tarsi elektros srovė nupurtė. Pažvelgiau jai į akis ir bematant pamiršau ligonį: tokios buvo tos akys!.. Įžvelgiau jose ir švelnumą, ir kažin kokį pažadą. Ir, be abejo, ta moteris pasitikėjo manimi.

Švelniai suėmiau ją už rankų.

– Tai ką darysim?

Tuo metu staiga atsivėrė durys, įlindo kažkokia senė, švapsėjo nei šį, nei tą.

– Vaikas šįryt buvo toks linksmas...

Nejučiom šyptelėjau: prieš mirtį kiekvienas pralinksmeja. Bet senei šito nederėjo sakyti. Todėl tik pažvelgiau į jaunąją poniją ir nežymiai linktelėjau galva.

– Tai nėra apsinuodijimas, – tariu stengdamasis, kad balsas skambėtų kuo įtaigiau.

Sėdėti susidėjus rankas buvo nepadoru. Sena ragana kažin ką pamanyt. Išsitraukiau iš vaistinės buteliuką ir suvarvinau vyriškiui į abi šnerves kažin kokio skystimo. Tai buvo vienintelis veiksmas, kurį galėjau atlikti pakankamai kvalifikuotai.

Paskui pakraigaliojau ant laikraščio skiautės nežinia ką, specialiai neįskaitomai, kaip buvau matęs darant gydytojus.

– Šitie labai padeda. Triskart po valgio, – stūmiau senę pro duris. – Dar paprašykite EBSV grupės vitaminų, – pridūriau trokšdamas, kad ji kuo ilgiau negrįžtų. Tikėjau, kad tokių vitaminų vaistinėj – bent jau artimiausioj – nebus.

Pagaliau mes vėl likom dviese, neskaitant ligonio. Pasvirau artyn, bemaž liesdamas lūpomis jos žavingą ausį.

– Šitas paveikslas vadinasi „Šventojo Antano gundymai“. Nežinau, kodėl taip pasakiau, bet kažkoks paveikslas viršum mirštančiojo galvos iš tiesų kabojo.

Deja, tuo metu vėl atsivėrė durys. Šįsyk įėjo vyras: plačiausių pečių, per didumą net sulinkęs. Man pasirodė, kad moteris pralinksmejo, išvydusi tą drimbą.

– Pašaliniams draudžiama!

– Rapolas šeimos draugas!

Man taip ir nudiegė širdį. „Mat kaip! O aš, kvailys, pamaniau... – Dabar jau bemaž su neapykanta dėbtelėjau į jaunąją poniją. – Tai šit kas tu per paukštė... Ką gi, dabar aš darysiu viską, kad tavo vyrelis gyventų.“ Atsistoju ir ėmiau energingai minkyti jo krūtinę.

– Ką čia da-ar...? – kriuktelėjo nelaimingasis.

– Dirbtinį kvėpavimą.

– Aš kvė-ė...

– Daktaras geriau žino, – atrėžiau. – Gal kiek ir kvėpuojate, bet širdis – stovi!

– Stovi! – sukliko moteris. – Širdis?
– O kas, jūsų manymu, jam turėtų stovėti? – šaltai paklausiau. – Juk jis ligonis!
Ir dar smarkiau kočiojau Zenoną. Tas ėmė muistytis ir silpnu balsu rékti.
– Girdite? – šyptelėjau. – Tarp kitko, tuoj bus dar geriau.
– Vadinasi, pavojus praėjo?
– Žiūrint kam, – atsakiau. – Skrodimas parodys, kas jam iš tikrųjų...
– Skro... – moteris užsidengė veidą, Zenonas žagtelėjo, o Rapolas žengė artyn.
Šeimos draugas, kaip minėjau, buvo tikrai neeilinių pečių asmenybė, ir man staiga tapo aišku, kam vaistinėlėj plaktukas.
– Ko gero, teks persodinti inkstą. Ar jūs pasiryžęs, gerbiamasai?
Rapolas vėpsojo pastėrusiom akim.
– Žmogus turi du inkstus, – aiškinau, nes tą bemaž tikrai žinojau. – O pakanka vieno. Jūs, aišku, norite skeryčiotis su abiem? Šitas nelaimingas žmogus tegu sau... Bet juk esate draugas? O gal aš klystu? Gal jūs ne jo, – pabrėžiau paskutinį žodį, – draugas?
– Sakėt, širdis...
Su panieka nužvelgiau tą poną.
– Nesijaudinkite. Jūsiškė netiks, mat kraują ne į tuos organus varinėja.
– Gal klystate, daktare? – vebleno moteris.
– Deja, suklydote jūs, ponija. Be kita ko, ligonis neteko daug kraujo.
Tiedu susižvalgė.
– Vidinis nukraujavimas nerviniu pagrindu, – paaiškinau. – Jis daug kentėjo. Tačiau kas jį kankino? Tą turės išaiškinti teismas.
– Niekas jo nekankino, – ne visai tvirtai pareiškė Rapolas, dirstelėjo į laikrodį. – Turiu eit, Izabele.
Sugniaužęs plaktuką, pastojau kelią.
– Tikriausiai suprantate, kad judu esate pagrindiniai įtariamieji. Aš neleisiu manipuliuoti žmogaus gyvybe... Hipokrato priesaika... Demokrato priesakai... Prisipažinkite!
Ligonis ėmė blaškytis, grabalioji rankom. Moteris bruko jam stiklinę.
– Nesityčiokite nors paskutinę valandą! – sušukau. – Jis ieško šilumos. Bet jos čia nėra. Ir galbūt niekad jos nebuvo. Kodėl jis toks liesas? Zenonai! Ką jie su tavim padarė?
Zenonas tylėjo. Kad ir kaip buvo nemalonu, pražiodinau ir ėmiau tempti liežuvį. Tuo metu grįžo senė.
– Klausykis, motin! Dabar tavo sūnus viską pasakys.
O tas tylėjo. Toks pašoko apmaudas, kad nedaug trūko, – būčiau suskaldęs plaktuku jo makaulę. Senė griebė už rankos.
– Ar jis gyvens, daktare?
– Ar jis turi pinigų? – riktelėjau netekęs kantrybės.
– Nieko neturi...
– Vadinasi, jam silpnaprotystė. Liga nepagydoma ir progresuojanti.
Visi nusilenkė.
– Ar jis gyvens? – sušukau retoriškai, nesikreipdamas į nieką. – Ar gali žmogus gyventi po viso to, kas įvyko?
Ir išėjau. Laukė dar keletas pacientų. Darbas sunkus, o atlygis... Bet argi mes, medikai, dėl pinigų? Padėti žmogui! Kas gali būti gražesnio? Ne visuomet tai įmanoma, bet mes tikime, kad vienašyk mirtis bus nugalėta. Ir sužaliuos lazda. Ir Seime baltos obelys žydės.

N r. 10

Nemune, sakai, ledai išplauks...
Ir puiku! Tegu sau skradžiai plaukia.
Tu manęs vis viena nebelauk,
Jeigu nori, nusikirpk ir plaukus.

Drabužius į komisą išnešk,
Žiedą nusimauk, iškeisk į sviestą,
Tik nesitikėk – negrįšiu aš.
O jei grįžčiau – pasitrauk iš miesto.

Vasara, sakai, basa bėgios...
Na ir kas? Aš irgi bėgau basas, –
Juk kiekvieną sykį po algos
Ir batus atimdavai, ir pasą.

Bus ruduo, sakai, atjos šiaurys...
Gali būt: Šiaurys, Vakarais, Jonas...
O kada pirmasis sniegas kris,
Suskaičiuosi: pilnas eskadronas.

Akmenys paplentėm kauks? Ak, duok
Man ramybę! Nenervuok manęs!
Pats kaukiau aš, kai nagais veiduos
Išrašei man tulpes, ramunes.

Netgi jeigu sužaliuos lazda,
Su kuria kadais kirtai man protą, –
Aš negrįšiu niekad. Niekada!
Nusibodo.

Juozas Erlickas, *Knyga*, Vilnius: Tyto alba, 1996, p. 19–21, 290–295, 453.

Dideli įvykiai mažame miestelyje

Vieną rytą nei iš šio, nei iš to pati staiga pratrūko ašarom.
– O ką tu, Juozapai, darytum, jei gyvenimas imtų gerėti?
– Ką daryčiau? – Juozapai sudrebėjo rankos. – Krisčiau aukštiekninkas ir laukčiau, kol praeis.
– O jeigu nepraeitų?
– Tokių dalykų būt negali!
– O jeigu... Ir dieną, ir kitą... Ir savaitę...
– Kam taip šnekėt! – Juozapas prisipylė vandens, išgėrė, stebėdamasis, kaip tankiai kaukši dantys į stiklinės briauną. – Bet gal regėjai kokį ženklą?
– Apsaugok, Viešpatie! – sukliko moteris. – Tik širdis...
Juozapas linkstančiom kojom perėjo trobą, apkabino savo sengalvėlę, pabučiavo į kaktą.
– Nusiramink, Juozaput. Pagerinti gyvenimą ne taip jau paprasta. Opozicija šito nieku gyvu neleis.

Moteris rymojo, nusigręžusi į langą, ir liesi jos petukai dar ilgai krūpčiojo nuo tramdomo verksmo. Bet kai galų gale pakėlė akis, tos buvo giedros nelyg devyniasdešimtųjų pavasaris.

– Kaip gerai, kad tu niekad nepameti vilties, Juozapai. Ką aš be tavęs...

Vyras pasipūtė, bet atsakė paprastai:

– Visi žinom, kad anksčiau ar vėliau ateis paskutiniai. O vis dėlto neraudam ir nebarstom galvų pelenais. Taip ir čia: teoriškai, be abejo, yra tokia galimybė – gyvenimas gali pagerėti. Tačiau kam sukti galvą dėl dalykų, kurie atsitiks po šimtmečio, o galimas daiktas, ir visai aplenks mūsų kraštą.

– Iš ryto pasižiūrėjau į dangų, – jau šypsojosi moteris. – O ten, aukštybėse, tiek debesų! O visi riebus! Ir toks pagavo nerimas...

– Pasižiūrėkim į šaldytuvą, – šyptelėjo ir Juozapas. Atlapojo dureles, pristūmė arčiau dvi taburetes. Moteris apsigobė gerą skarele, o vyras šventiškai susiveržė diržą. Tada abu atsisėdo ir suglaudę galvas virpančiom širdim spoksojo į šviesią, šaltą ateitį. Ir nepraėjo nė pusvalandis, o Juozapotai nusviro galva, ji ėmė ramiai, ilgesingai knarkti. Juozapas pakėlė moterį ant rankų ir nunešęs paguldė į šiaudus.

Nepagerės, – vapėjo pro miegus Juozapota ir jos iškankintu veidu perbėgo giedras šypsnyš.

Juozapas parklupo ant slenksčio. Tik dabar, kai krizė baigėsi, pajuto, kiek jam kainavo ta išorinė ramybė: džiūvo gerklė, daužėsi širdis, varvėjo akys. „Jei gyvenimas imtų gerėti... – Ne, jis tuom netikėjo, bet ko tik neatsitinka Lietuvos padangėj... Nerimo sėkla jau dygo. – Kas tada būtų? Visų pirma imtume klausinėti vieni kitų: o kodėl gyvenimas gerėja? Kas jį gerina? Ar turi tokią teisę? Ko iš tikrųjų yra siekiama? Kiltų tokia įtarumo ir nepasitikėjimo banga, kad bematant nušluotų Vyriausybę, išardytų kelius į Europą, o viskas baigtųsi gaisrais, epidemijomis ir pilietiniu karu...“

Ir taip Juozapai užgulė krūtinę, kad nebeištverė, nubėgo pas mokytoją Vilhelmą Storastą, kuris gyveno beržo drevėje, apsiplė ašarom.

– O juk jie seniai gąsdina! Tai vienas, tai kitas, ypač riebesnis, žiūrėk, iššoks prieš mikrofoną...

– Bet aš nematau priežasčių, dėl ko gyvenimas turėtų gerėti! – guodė senolis.

– Ir aš nematau, – sakė Juozapas. – O va pati... Moterys jaučia bėdą...

– Supaisysi bobas. O galų gale jei kiek ir pagerėtų... Mano supratimu, svarbiausia į tokius dalykus nekreipti dėmesio. – Vilhelmas Storosta pragręžęs beržą, įvarvino į taureles po šlaką sulos. – Už Tėvynę!

– Vardan Dievo Tėvo... – žegnojosi Juozapas. – Gerai gyventi aš nė nebemokėčiau.

– Ir nereiks! – drąsiai sušuko senolis. – Kam yr valdžia, žmogau? Ogi tam, kad gyvenimas negerėtų! Seimu ir Vyriausybe aš pasitikiu.

– Pasitikėt ir aš pasitikiu, – verkšleno Juozapas. – Bet ar nepamiršai, mokytojau, kad rinkimai čia pat? Rujos metu net iš miško žvėries negali laukti normalaus elgesio. O valdžioj viso labo tik silpni žmonės, ligoniai...

– Be abejo, rinkimų išvakarėse galim tikėtis rimtų išpuolių, – pritarė senolis. – Bet kad imtų gerinti... Bene tau, Juozapai, žievė atšoko?

– Ėmusi gerinti gyvenimą, valdžia suduotų tokį smūgį opozicijai, kad ta kažin ar kada beatsipeikėtų, – sakė Juozapas. – Štai dėl ko aš...

– Tokios mintys jiems neateis į galvą, – juokėsi Vilhelmas Storosta. – Pažįstu ten keletą. Buvę trejetukininkai. Bet jei kuriam ir ateitų... Blogoms mintims nukenksminti valdžia turi svirtus ir aparatą.

Tačiau Juozapas matė: išsigandęs ir senolis – slapčiom kystelėjo galvutę iš drevės ir, apsimetęs geguže, triskart sukukavo. Ir pagavo Juozapą dar didesnė baimė. O anas, jau susitvardęs, šnekėjo:

– Jei ir pagerėtų – nors tai tik prielaidos, fantazijos, – pagerėtų neilgam. Lietuvos žmonių uždavinys: elgtis taip, tarsi nieko nebūtų atsitikę, mat jeigu jie pastebės, kad pabūgom, – ims dar labiau gerinti. Tada jau – amen.

– Žemės ūkis... – kūkčiojo Juozapas. – Štai kas mane labiausiai baugina. Kada tik užmetu akį, vis man vaidenasi, kad iš žemės kažkas dygsta, virsta, aukštyn ropščiasi... – Žmogus net sudrebėjo iš apmaudo. – Taip buvo ir bus per amžių amžius! Jokia reformos čia nepadės.

– Padės, Juozapai, nesikarščiuok, – kaip beįmanydamas guodė senolis. – Nenorėk, kad iš karto – žybt! – ir gatava. Yra Vyriausybės taktika, strategija...

– Kartais man atrodo – visos jų pastangos perniek...

Vilhelmas Storosta įdėmiai pažvelgė Juozapui į akis.

– Ar ką nors pavogei, sūnau?

– Vaikas būdamas kritau nuo stogo, – teisinosi tas. – O ir neprižilibinu tamsoj. Bet argi, mokytojau, gražu – vogti?

– Naujausiųjų laikų gramatikose į šį klausimą atsakoma teigiamai, – linktelėjo senolis. – Tik patariama nepainioti skirtingų dalykų: jei pavogei, ir gyvenimas pagerėjo tau, tai dar nereikia, kad suklestėjo ir Lietuva. O painioja bestijos! – iškėlęs šaukštą, senolis pagrūmojo kažin kam nematomam. – Iš viršūnės, ne iš kitur eina tos šnekos... Pasičiups fabrikėlį ar žemės gabalą ir kudakuoja visam pasauliui apie gerėjimą. Jautresnį žmogų tas veikia...

Juozapui pašiurpo kūnas, jis pabučiavo senoliui ranką ir leidosi namo. Tik staiga iš kanapių lauko iššoko Pilypas – menkas, nevalyvas žmogelis, visų vadinamas nerkamonu, – ir vaipydamasis paklausė:

– Kaip sveikata, kūmai? Bene kyšį gavai?

– Dėl ko taip šneki, Pilypai?

– O kad tavo pati laksto po kiemus vienais apatiniais: gerėja! gerė!

– Nieko aš nežinau! – Juozapas pasileido risčia. Bet svirduliavo it girtas, o akyse tarpais aptemdavo.

Miestelis buvo sujudęs. Bažnyčioje skalambijo varpai, o Turgaus aikštėj skalijo palaidi šunes. Moterys dangstė langus, vyrai būriavosi tarpuvartėse. Išvydę Juozapą, traukėsi į šalį...

Gaisrininkas Cvirka, žlibas nuo prigimimo, tupėjo ant kamino dairėsi į rytus, vakarus ir skardžiai rėkė:

– Dar nesimato!

– Biesai žino, iš kurios pusės to pagerėjimo laukt! – bambėjo Anupras Traidenis, rimtas, visų gerbiamas pensininkas, dar bemaž nė kiek nesuvaikėjęs. – Kas tai per daiktas? Ir kas jį čia užnešė?

– Kur įgaliotinis? – šaukė senelis Motieka, buvęs fermos partinės sekretorius. – Ar ne jo pareiga rūpintis taika ir saugumu?

– Pasiuntėm delegaciją, – ramino Traidenis.

Senikė Sofija Pšibiliauskienė, beletristė, bibliotekininkė ir vienintelė tam krašte skaitytoja, ašarodama tampė jį už skverny.

– Gal nieko blogo, kad pagerės?

– Nieko! – vyptelėjo Traidenis. – Gediminui antai irgi pagerėjo...

Žmonės išblyško, įsitvėrė vienas kito. Gedimino atvejį dar visi prisiminė. Žmogus jau atrodė beveik nebegyvas. Žmona sušaukė gimines ir kaimynus, ištaisė puikiausią vakarienę su dūdom ir šokiais. Tik staiga per patį vidurnaktį numirėlis pakilo iš grabo, žodžio netaręs sėdo prie stalo, viską suvalgė ir išgėrė vienas pats. Tada skardžiausiai driokstelėjo – net langų stiklai persprogo, – dribo po stalu ir nebeatsikėlė...

– Didį skausmą pana turėjo-o... – sopulingai užtraukė Sofija Pšibiliauskienė. Cvirka suplasnojo skvernais ir puolė iš viršūnės.

– Pirmi krinta geriausieji. – Anupras Traidenis nusivožė skrybėlę. – Kaip laikais, broli?

– Blo... – vapėjo skraiduolis.

– Taip ir laikysimės, – paspaudė jam lūžusią ranką Traidenis. – Nepasiduosma!

Tuo metu grįžo delegacija: septyni pensininkai, septyniolika bedarbių ir septynios dešimtys socialiai remtinų šeimų.

– Įgaliotinis nieko nežino. Jokių instrukcijų atseit negauta.

O pats sėdi už stalo, maukia degtinę ir juokiasi: prasti jūsų popieriai!

– Vadinas, yra kažkokie popieriai, – suvaitojo Sofija Pšibiliauskienė. – Pardavė Lietuvėlė!..

Juozapas nedrąsiai timptelėjo Anuprą Traidenį už alkūnės.

– Nejau padėtis iš tiesų tokia tragiška?

Patriarchas užvertė krauju pasruvusias akis.

– Tai judu su žmonele viskuom kalti! Nebūtumėt paskleidę gandų, kad gerėja, niekas nė dėmesio nebūtų atkreipęs!

Vyrai pamažu artinosi prie Juozapo. Vienas kitas jau buvo išsilupęs iš tvoros kuolą.

– Kas bus, kai pagerės? O gal kuriam jau pagerėjo? – maišėsi po kojom Sofija Pšibiliauskienė. – Mane, kaipo rašytoją, domina dvasios pokyčiai...

Vyrai apsiautė Juozapais keturių pusių. Švystelėjo kuolai. Bet kaip tik tuo metu Jonelis Šmukštaras, jau gerą pusvalandį vėpsojęs į dangų pro butelio dugną, staiga suriko:

– Vargas! Vargas! Vargas Lietuvos gyventojams!

– A jau? – pametę Juozapą, žmonės puolė prie astronomo.

– Šviesos neb matau! – mirtinai išbalęs Jonelis kraipė priešais saulę tuščią butelį, davė ir kaimynams pauostyti.

Juozapas ūmai prisiminė pačios žodžius: „O ką tu darytum?“ Visų pamirštas galėjo ramiai pasišalinti, bet kaip tik dabar jam atrodė nedora gulėti ir laukti... Ne, tegu verčiau gentainiai užmuša pagaliais! Ir vis dėlto net ir šią tragišką valandą jis netikėjo, kad pagerėjimas užtruks ilgiau kaip pusvalandį.

Staiga atbėgo monteris Knutas, pranešė, kad pašokusios kainos už elektros energiją.

– Dėkui Dievui, – žegnojosi Anupras Traidenis. – Ko gero, tuom viskas ir baigsis.

Žmonės lengviau atsikvėpė. Juolab kad netrukus atėjo ir daugiau gerų naujienų: laiškiniškė paskelbė, kad šį mėnesį nebus mokamos pensijos, o krautuvės sargas – kad pabrango duona. Žmonės pralinksėjo. Kažkuris užtraukė „Lietuva brangi“, ir kelios jaunesnių pensininkų bei invalidų poros ėmė taip smagiai suktis po aikštę, kad purvai net ant bažnyčios langų tiško.

– Tokiais dalykais mūsų nepagąsdinsi! – pūtė krūtines vyrai. – Ne pirmas kartas!

Tegu ir visai šviesą atima, – juokėsi moterys, glausdamosi prie savo narsiųjų. – Eisma nuo šiaudų ristikis...

Net Anupras Traidenis, ir tas tiek atkuto, kad pakvietė Sofiją Pšibiliauskienę į daržinę („kiausių paieškot!“) – susikibę už rankų, nušokavo pastrykčiodami it jaunavedžiai. Senis Pšibiliauskis kinkavo jiems įkandin.

– Su liktarna pažibinsiu...

Tada ir Juozapas nusiramino, grįžo namo. Ir pačiu laiku! Žmoną rado beveik nusiskandinusią: vargšė rymojo ties pačia šulinio anga.

– Baigta, – pasakė Juozapas. – Eik bulvių skusti.

Kaip tik tuo metu pro šalį dūlino kurtinys Zebediejus, vedinas naujausios laidos katinu. Juozapas parodė jį pačiai ir jau visai pralinksmeję sušuko:

– Žmonės tikrai ima geriau gyventi. Bet nieko čia baisaus. Galiausiai pripranti ir atrodo, kad taip ir turi būt.

Tada ir Juozapota vyptelėjo...

...O Turgaus aikštėj linksmybės tęsėsi lig išnaktų. Dvyliktą valandą dangų nutvieskė fejerverkas. Tai Anupras Traidenis degino savo trobesius. Senolio pavyzdžiu pasekė daugelis: vieni norėjo atsikratyti sovietinės praeities ir galų gale pradėti viską iš naujo, kiti žinojo, kad gyvenimui gerėjant nebeįstengs sumokėti už komunalines paslaugas. Juozapas ir Juozapota suglaudę galvas tupėjo prie lango, žiūrėjo, kaip aukštytyn verčiasi geltoni, raudoni žiežirbų spiečiai, ir abudu ūmai pagalvojo tą patį: lietuviški fejerverkai nepalyginti prasmingesni už amerikoniškus ar kažin kokius laifinius...

Aukšti Žemųjų skrydžiai

Žemieji Paneriai glaudėsi pozicijose prie upės dugno, o tolimi jų giminės – Aukštieji – ant skardžio turėjo dvarą per tris kadencijas. Pas Žemuosius viskas buvo žema: ūgis, lygis, kultūra... Bet jie jau mokėjo stovėti ant dviejų kojų, todėl eidavo į Aukštųjų dvarą ir tarnaudavo. Už tai dusyk per savaitę gaudavo kaulų ir muilo, o į kailį tai jau kasdien.

Pas Aukštuosius rinkosi aukštuomenė: fabrikantai Bukčiai, naftininkai Riovonys, grafas Belmontas, žvali Naujininkų giminė... Ryškiai apšviestam sode griežė šv. Kristoforo orkestras, giedojo vergų choras, sukosi bankininkai, boksininkai ir Aukštųjų vienturtė Vilija Marija.

Žemųjų Aleksas, žemaūgis keturių dešimčių vaikas, vėpsojo pro tvorą į sodą. „O, kad aš galėčiau ten pasisukti.. Su ja... Bet kodėl taip yra, kad prie tos pačios upės tokie nevienodi užaugom?“ – sukosi galvoje pirmosios proletarinės mintys, nors ėjo dar tik dutūkstantieji ir žmonių sąmoningumas buvo menkas.

Sodo vidury minkštuose krėsluose drybsojo stori liberalai ir rūkė ilgus cigarus, pūsdami dūmus Balkanų pusėn – dėl to ten nuolat įsižiebdavo konfliktai. Neplautas Alekso ausis pasiekdavo tik esminiai jų kalbos skiemenys:

– ...rdantos!.. rywatyzat!.. rrrslas!..

Aleksas nemokėjo liberalų kalbos, paremtos sudėtingomis stambiojo kapitalo konstrukcijomis ir vietos gero skonio tradicija. O kalbų žinovas būtų išvertęs taip: „Privatizuota su pragiedruliais. Daug kur rūkas. Pakilimas šeštą, o vietomis – kasnakt.“

Po sodą bėgiojo perkarę konservatoriai, nešiojo valgius ir gėrimus. Jei kuris nespėdavo kyštelt taurės, liberalas taip šniodavo jam lazda per kuprą, kad šis net kaukdamas nulėkdavo skersai sodą. Svečiai kvatojo iki ašarų, šluostydami veidus išsiuvinėtais biuleteniais.

– Plaukiam į Europą!

Lenktyniaudami leidosi prie upės. Valtys buvo skylėtos, bet Europa tais metais vienu galu jau rėmėsi į Antakalnį. Irklavo partiniai valstiečiai, o modernieji krikščionys išsirikiavę pakrantėje giedojo ir švietė kelią žvakėm. Buvo gražu kaip per mylimosios laidotuves.

– Aleksai! – pašaukė Vilija Marija. – Nori niam niam?

– Noriu, – visas nukaitęs atsiliepė vaikas.

– Tarnauk!

Aleksas pritūpė. Vilija Marija kyštelėjo pro tvorą kaulą.

(Žinia, dabartiniam žmogui tai atrodo keista ir gal net nepadoru. Bet prisiminkim, kokie buvo laikai! Mergaitė šitaip elgėsi anaip tol ne paniekint norėdama. Tokia anuomet buvo dvarų kultūra, išskyrus, aišku, karaliaus Artūro dvarą bei kai kurių žemaičių didikų gyvenimus.)

– Pašok! – tarė mergaitė ir skambiu balseliu užgiedojo: – Antšiuokšlyno gaidys kapstės...

Aleksas nerangiai trepsėjo mėšlinais kamašais ir žiūrinčiam iš šalies buvo aišku: į Europą tokį galima vestis tik už pavadėlio ir ne toliau kaip iki Varšuvos.

– O dabar šok į šulinį!

Aleksas stryktelėjo į šulinį, kur jau tupėjo keletas laisvųjų valstiečių, diskutuojančių apie žemės ūkio problemas.

– Trys hektarai – ne žemė, – sakė vienas. – Žemę aš esu matęs. Ji didesnė.

Kitas daužė plaktuku jam per galvą ir šaukė:

– Vo keits! Vo keits!

Kol jie diskutavo, Lietuvoj išnyko tautininkai ir padais į šiaurę atgulė žemėn žuvėdai. Parplaukė iš Europos liberalai ir pakilo kainos.

Aleksas nekentė žemės, todėl diskusijose nedalyvavo ir išlindo į paviršių.

Sode buvo permainingų: svečiai praplatėję, o svarbiausiose ūkio srityse gražiai derėjo pramoga ir visuomenei naudinga veikla. Štai liberalai prašvilpė padangėmis ir pabėrė slaptuosius protokolus, o centristai prašvilpė kryptį ir dabar šukavo apylinkes. Nors jie ir nelabai permanė, kas tie protokolai, betgi papiroso koto neimdavo. Užtat plakatą, mandatą ar laikraščio skiautę – viską vilko sodan: statė

piramidę, kurion įlipus labai pagerėdavo. Netrukus buvo išvalyta mažne visa Lietuva ir dalis šiaurės Karaliaučiaus žemių. Jungtinės Tautos džiūgavo: išmokta panaudot dar vieną galingą, neprotingą stichiją! Žemės rutulys bus dar labiau suapvalintas!

Tik konservatoriai slankiojo surūgusiais veidais. Kurgi ne! Aleksas dar atminė laikus, kai anie patys drybsojo krėsluose, o dabartinių valdovų tėvai jiems taures nešiojo ir nugaras kasė. Deja, be saiko užaudami greit iššvaistė nesuskaičiuojamus lobius, kitados prisiplėštus iš lietuvių ir raudonųjų – šiandien tik bibliotekose ir kitose žmonių pamirštose vietose gali rast jų kultūros liekanų.

Sosto įpėdinis vaikštinėjo su Vilija Marija ir gyrėsi:

– Tai gražiai mane augino laukas, pieva, kelias, upė...

„Bet kas bus, kai užaugs? – gūžėsi Aleksas. – Pievą ištryps... Kelią pames...“

– Vesiu tave! – rėkavo ponaitis.

Aleksas gniaužė kumščius. „Ir konservatorius andai žadėjo mergaitę vest. O pametė bulvių laukuose, rudens purvynėj... Grįžo vargšė apdriskusi, išbadėjusi... Laimė, kad nekalta. Mat jaunikis buvęs silpnos sveikatos: kilstels dama sijoną – tas jau ir tupi krūmuose. Pūstels tabokos dūmų į akis – tris paras guli paslikas. Bet įpėdinis jaunas, diktas – gali bėdos pridirbt...“ Šis pastebėjo Aleksą ir skardžiai sušuko:

– Lauk, lietuvi! Lauk! Lauk!

Aleksas sudrebėjo, o Vilija Marija paaiškino:

– Moderniausias naujųjų laikų šūkis. Sykiu ir viltis, ir išvaymas iš rojaus. Dvigubas gaivumas!

Aleksas dėkojo, o liberalus jaunimas sode rėkavo:

– Einam rinkėjų medžiot! Vyresnieji tramdė:

– Ne sezono metas. Rinkėjas nūnai nebe tas. Ir mėsos mažai, ir kailis bene triskart nudirtas. Balsą pametęs verkdamas slankioja paeuropiais...

– Užtat mes balsingi!

Ir kad užtrauks „Sveikalietai...“ – net septyniose parapijose bažnyčių varpai persprogo, langai ištiško ir žvakės užgeso. Tamsoj visi ėmė staugti, riaumoti, stalus vartyti, o kai kurie pasivertę vilkolakiais žmonių krauju srėbt išlėkė.

Bet kai krikščionys uždegė žvakutes, visi vėl sėdėjo savo vietose.

(Taigi panašu, jog tai buvo tik Alekso vizija. Daugsyk luptas ir skustas varguolis niekaip negalėjo patikėt, kad politika ir kitokia gali būt.)

– Ar taisyms Lietuvą? – klausė Riovonių užkurys, kilęs iš rusiškos naftos ir antrinių tautinių žaliavų.

– Gana revoliucijų, – mokė grafas Belmontas. – Save reikia taisyti! O Lietuvą – patausot.

Bukčiai tai išgirdę skėsčiojo rankom.

– Kad jau pataisėm. Ir pilis, ir figūras... Kun daba darysma? Visi susimąstė. Tyliai it elnio plaučiai šlamėjo pažiūros.

– Hei! – riktelėjo kažkuris. – Keliam ūkį!

Trenkė orkestras. Bukčiai, Riovonys ir Naujininkai pririšo ūkį prie oro pūslų ir ėmė kelt. Pūslės tratėjo, gyslos braškėjo, Lietuva cypė, vaitojo, bet ūkis nekilo.

– No, padla! – šaukė ponai. – Kas yr?

Supykę trypė Lietuvą kojom ir net spjaudė ant jos.

– Šaknys gilios, – aiškino grafas Belmontas. – Pilnas kraštas runkelių!

Bet jaunesni, kilę daugiausia iš prokurorų, tik vaipėsi:

– Kas tie runkeliai... Išrausim, padegsim ir nuskenuosim.

(Bet, ko gero, tokie žodžiai aidėjo tik tuščioj it būgnas Alekso galvoj, mat išgirdus „Keliam ūkį!“ jam pasimaišė protas. Bet ar galėjo būti kitaip? Ar paprastas muzikėlis galėjo šį procesą kitokį įsivaizduot?)

O juk tikrų tikriausiai ten dėjosi štai kas: su šaknimis buvo raunamos stambųjų valdininkų privilegijos, šalinamos smulkiojo verslo veržlės, teisėjų algos karpomos ir klijuojamos prie pensijų. Ir visa tai vyko taip smarkiai, kad šiaurės Lietuvoj nubudo Viljamsas, išgąstingai sustūgo ir pabrukęs uodegą į krūmus nudūlino...)

Ir nežinia kas būtų likę iš senosios Lietuvos, bet atlėkė Vilija Marija, puolusi ant kelių braukė skepeta Lietuvos veidus.

– Oi neverk, matušėl...

Jos tėvas Aleksandras Panerys, kaulėtas kaip ateitis senis, žengė priekin.

– Kol išrausim, kažin kiek laiko praeis. Tegu lieka kaip buvę – juk tai mūsų tėvų žemė! – o mes galim ir taip kilt...

Visi šoko į geldas, prikabintas prie pūslių, ir kad patys buvo prisiputę, beregint padangėsna pakilo. Pamatęs, kad viena pūslė dar styro, Aleksas persirito per tvorą, įsitvėrė geldos, bet kad ir kaip kreipė šnerves į dangų, – kojos ir net mintys žeme vilkosi.

– Bene šaknys kliudo? – kikeno Vilija Marija.

Aleksas paraudonavo, sugriežė visais keturiais dantimis ir nulėkė namo. „Seni kauliukai pasakys man tiesą!..“ Tėvas, motina snaudė prie stalo.

– Sėsk, vaikelį, bulbynės srėbt. Tik vietoj bulbių – granatos, kurių andai kareivinėse pasirinkom...

– Dėkui, radnieji, – lenkėsi vaikas.

Pasilenkęs sugraibė po suolu kirvį persižegnojęs pabučiavo ašmenis...

(Tujen, skaitytojau, lauki, kad Aleksas – paukšt! – ir perskels tėveliams galvas. Tokia galvosena tik liudija, kaip baisiai jau esi pagadintas. Kuo greičiau mesk pro langą aštrius daiktus, apšivyniok kumščius rožiniais ir gulkis kryžium.)

Aleksas tarė:

– Priskaldysiu malkų ir krosnį pakursiu. Bus šilčiau seniems kauliukams.

Išlėkė švilpdamas. O tėvas, rodydamas jį motinai, didžiuodamasis kalbėjo:

– Bebaimiai, kas eina neturto keliu – juo pradeda eiti mažu vaikeliu ir eis taip per am... am...

– Amen, – tarė motina ir įmetė jo gerklėn granatą...

(Še tau! Kad ir kaip aš bandžiau kreipt gyvenimą į šviesą – žmonės vis tiek daro antraip.)

...Pagiedojo, paraudojo Aleksas ir pakavojo tėvelius po grindimis – kad ir labai skubėjo, norėjo, kad viskas būtų kaip pas žmones.

O tada jau palengvėjo. Strykčiodamas grįžo Aukštųjų sodan ir, vos tik įsitvėrė geldos, pūslė kaipmat aukštyn pašoko. Tekėjo saulė ir Aleksas aiškiai matė: Lietuva – ne gintarinis lopinėlis, kaip anksčiau manyta, o juodas lopas ant Europos pasturgalio.

(Be abejo, taip jis matė todėl, kad žiūrėjo pro juodus akinius, kuriuos po rinkimų buvo padovanojęs pažįstamas demokratas.)

Netrukus buvo taip aukštai, kad sutikdavo ne tik lėktuvų, bet ir angelų. Pūsdami sidabro trimitus šie lakstė aplinkui.

– Kas toks esi? – klausė.

– Lietuvis! – pūtėsi Aleksas.

– Lietuviams čia nevalia! – tarė vyresnysis, manding, Gabrielius. – Šis kelias į rojų. O jūsų – į Vilnių, Gedimino pilį.

Sidabrine yla – šmakšt! – ir pradūrė pūslę. Aleksas – tekšt! – ir patręšę tris ha.

Išdygo devynios dar niekur pasauly neregėtos politinės figūros ir išsižiojusios nuėjo už Lietuvą.